

KULTTUURI

Poika

POIKA, isä ja perkele

Jörn Donnerin 45 vuotta sitten valmistunut dokumentti Perkele – kuvia Suomesta saa jatkoa. Jatko-osan Donner teki poikansa kanssa. Rafael Donner jatkaa isänsä työtä kirjoittajana, elokuvaajana ja yhteiskunnan tulkitsijana.

B

KULTTUURI
TIEDE
MIELIPIIDE
TÄNÄÄN

Tiede: Miksi puiden rungot ovat pyöreitä? ▶ B 9

Mielipide: Rahan käytön oppii kokemuksen kautta. ▶ B 11

KULTTUURI

Kulttuuritoimitus
Esimies: Katarina Baer
hs.kulttuuri@hs.fi +358 9 122 2593

Elokuva: Rafael Donner toimi kuvaajana Jörn-isänsä toisessa Perkele-dokumentissa

Juho Typpö HS

"AINA muutaman vuoden välein mä teen jotain kummallista", sanoo Jörn Donner, 84, työhuoneellaan Helsingin Kruunhaassa.

Jututin Donneria saman pöydän ääressä neljä vuotta sitten, kun häneltä oli ilmestynyt massiivinen *Mammutti*-elämäkerta-teos. Nyt se kummallinen asia on nimeltään *Perkele 2 - kuvia Suomesta*.

Donnerin ohjaama *Perkele 2* saa ensi-iltansa lauantaina Rakkautta ja anarkiaa -festivaalilla. Elokuva on jatkoa vuonna 1971 ilmestyneelle dokumentille, jonka Donner teki yhdessä Jaakko Talaskiven ja Erkki Seiron kanssa.

Edeltäjänsä tavoin elokuva pyrkii näyttämään Suomen nykyhetken tavallisten ihmisten kautta. Eri puolilla maata asuvat kansalaiset kertovat siinä arjestaan, haaveistaan ja koti- maastaan.

Näin elokuva yrittää selvittää, "kannattaako tämän hetken Suomessa naida, kuolla ja elää", kuten Donnerin ääni alussa kysyy. Haastattelijoina toimivat Donnerin lisäksi toimittajat Maria Veitola ja Janne Flinkkilä.

MIKSI *Perkeleelle* tehtiin jatkoa

Jörn ja Rafael Donner isä-Donnerin työhuoneella.

Passi, mutta suurimmassa osassa kameran takana oli Rafael Donner.

Etenemistä Donner-elokuva-

mentin tekeminen on aina jonkun diktatuuria. Kuuntelee mielipiteitä, että näinkin voi tehdä, mutta lopullinen määräysvalta on aina yhdellä" Jörn Donner

verrattuna ihan ok, koska täällä tiet ovat siedettävässä kunnossa.

VAIKKA Suomen ongelmatkin tulevat elokuvassa esille, lopputuloksesta välittyy jotenkin hyväntuulinen ja toiveikas Suomi-kuva. "Onhan tämä maa kehittynyt. En mä niin anarkisti ole, että väittäisin kaiken olevan perseestä Suomessa", Donner sanoo.

Ja *Perkeleestä* taas perhe-suhteisiin. *Perkele 2* ei jää Jörn ja Rafael Donnerin viimeiseksi yhteiseksi projektiksi. Nyt työn alla on edesmenneestä, Jörn Donnerin hyvin tuntemasta ruotsalaisohjaaja Ingmar Bergmanista kertova dokumentti, joka valmistuu ensi vuodeksi.

"Onhan se vähän erikoista, kun miettii, mitä joku muu saataisi tehdä 84-vuotiaan isänsä kanssa – että me tehdään elokuvia yhdessä. Se on ehkä aika harvinaista", Rafael Donner sanoo.

Bergman-dokumentin jälkeen Donnerit jättävät elokuvat joksi-kin aikaa ja keskittyvät kirjoittamiseen. Isä-Donnerilta ilmestyy ensi vuonna fiktoromaani ja pojalta esikoisteos, omaelämäkerrallinen esseekokoelma.

RAFAEL DONNER kertoo aikovansa pikkuhiljaa "vaihtaa alaa" elokuvantekijästä kirjoittajaksi "Olen huomannut elo-

Lyhyesti

Booker-listalla brittejä ja yhdysvaltalaisia

BOOKER-PALKINNON lyhyt ehdokaslista on julkistettu.

Puolet finalisteista on Yhdysvalloista ja puolet Yhdistyneestä kuningaskunnasta.

Palkinnosta kilpailevat Paul Auster, (*4321*), Emily Fridlund (*History of Wolves*), Mohsin Hamid (*Exit West*), Fiona Mozley (*Elmet*), George Saunders (*Lincoln in the Bardo*) ja Ali Smith (*Autumn*).

Englanniksi julkaistulle kirjallisuudelle myönnettävä Booker on maailman merkittävimpiä kirjallisuuspalkintoja. 50 000 punnan arvoisen palkinnon saaja selviää syksyllä. Voittaja julkistetaan 17. lokakuuta. HS

Sopraano Kiri Te Kanawa lopetti uransa

MAAILMANKUULU sopraano, Dame Kiri Te Kanawa on ilmoittanut lopettavansa lähes viisi vuosikymmentä kestäneen uransa.

Laulaja esiintyi viimeisen kerran jo vuosi sitten, mutta ilmoitti lopettamis päätöksensä vasta nyt, 73-vuotiaana.

Te Kanawa esiintyi maailman tärkeimmissä nonnerataloissa ja

Flinckila.

MIKSI Perkeleelle tehtiin jatkoa juuri nyt, reilut 45 vuotta edellisen jälkeen?

Donnerin mukaan idea tuli osittain tuotantoyhtiö Bufolta, jolle hän on tehnyt viimeisimmät ohjaustyönsä *Kuulustelu* (2009) ja *Armi elää!* (2015).

"Jossain vaiheessa Bufolla syntyi keskustelu vanhasta *Perkeleestä*, joka on ajan myötä saavuttanut jonkinlaista ikonista kuuluisuutta. Vaikka elokuva ilmestyessään haukuttiinkin pata-luhaksi, eikä menestynyt elokuvateattereissakaan. Mutta sieltä ajatus lähti", Donner kertoo.

TÄSSÄ kohtaa kuuluu, kun joku avaa työhuoneen oven. "Jaaha, tuo on poikani Rafael, hänellä on avain tänne. Siinä hän nyt on", Donner sanoo ja osoittaa sisäänsä astuvaa miestä.

Rafael Donner, 27, on toinen Donnerin ja hänen nykyisen vaimonsa Bitte Westerlundin yhteisistä lapsista. Toinen on vuonna 1988 syntynyt Daniel. Donnerilla on lapsia myös aiemmista liitoistaan, mutta heidän kanssaan hän ei ole juurikaan tekemisissä. Rafaelin ja Danielin kanssa välit sen sijaan ovat läheiset. Etenkin Rafaelin, sillä hän on myös isänsä työtoveri. Siksi hänet on kutsuttu myös tähän haastatteluun.

Rafael Donner on opiskellut elokuvaohjausta ja käsikirjoitusta ruotsinkielisessä ammattikorkeakoulussa Arcadassa, josta valmistui pari vuotta sitten.

Toisena elokuvakouluna hänelle ovat toimineet hänen isänsä elokuvat *Kuulustelusta* lähtien. *Perkele 2:ssa* hän vastasi kuvauksesta. Osan elokuvan haastatteluosuuksista kuvasi J-P

sa kameran takana oli Karael Donner.

Etenemistä Donner-elokuvarulla on siis tapahtunut. Vuoden 2009 *Kuulustelussa* Rafael Donner oli vielä "runner" eli hoiti erilaisia juoksevia asioita ja huolehti esimerkiksi näyttelijöiden kuljetuksesta kuvauspaikoille.

"Olin silloin 18-vuotias ja aika kokematon. Kerran heräsin siihen, että [pääosanesittäjä] Minna Haapkyllä soitti ja kysyi, missä helvetissä mä olen. Olin unohtanut hakea hänet", Rafael Donner muistelee.

"Onhan tämä maa kehittynyt."

Jörn Donner

Perkele 2:ssa hänellä oli jo paljonkin vastuuta. Ennen kuvausten alkua hän muun muassa ajeli ympäri Suomea sopivia kuvauspaikkoja etsien. Yhteistyö isän kanssa sujui kaikkiaan hyvin, niin kuin aiemmissa yhteisissä elokuvisakin. "Jos me ollaan riideltä, se on tainnut liittyä aina autoiluun. Toi väittää, etten mä osaa ajaa autoa", Jörn Donner sanoo.

"Pitää muistaa, että nämä on kaikki Jörnin projekteja eikä mun. Hän päättää niissä loppuvaiheessa kaikesta. Välillä voi riidellä luovista asioista, mutta lopulta aika turha alkaa väittää hänelle vastaan", Rafael Donner toteaa.

"Pitkän elokuvan tai doku-

kun diktatuuria. Kuuntelee mielipiteitä, että näinkin voi tehdä, mutta lopullinen määräysvalta on aina yhdellä", Jörn Donner sanoo.

PALATAAN *Perkeleeseen*. Talaskiven ja Seiron kanssa ohjatussa ykkös-*Perkeleessä* on joitain puolia, joista Donner ei erityisemmin pidä. Kuten "pornojutut" – jotka eivät Donnerin mukaan olleet hänen keksintöään – sekä Talaskiven aggressiivinen käytös joissain haastatteluissa. Elokuvassa oli mukana nuorten tekijöiden huomionhakuisuutta, Donner toteaa.

Perkele 2 on vahvasti Donnerin oma teos. Elokuvan kertojana hän kutsuu sitä "häpeämättömän itsekeskeiseksi". Dokumentin eräänlaisena kehystarina kuvataan sydänleikkausta, johon Donner joutui 2016. Suurimmassa osassa elokuvaa ääni on haastatelluilla ihmisillä.

Uuden *Perkeleen* yhtenä selkeänä teemana on Suomen kansainvälistyminen. Pakolaiskriisi ja sen synnyttämä uusi maahanmuuttovastaisuuden aalto näkyvät taustalla, mutta ääri-nationalistien sijaan Donner tuo kameran eteen suomalaisia, jotka suhtautuvat maahanmuuttoon positiivisesti.

Heitä löytyy esimerkiksi keskisuomalaisesta Kyyjärven kunnasta. Siellä kaikki haastatellut paikalliset kertovat, kuinka vastaperustetun pakolaiskeskuksen asukkaat on otettu kunnassa hyvin vastaan.

Elokuvassa nähdään kaikkiaan mainioita, mutkattomasti esiintyviä persoonia kauhavalaisista mopojojista ja -tytöistä äänekoskelaiseen rekkamies Ristoon, jonka mielestä Suomi on moneen muuhun maahan

RAFAEL DONNER kertoo aikovansa pikkuhiljaa "vaihtaa alaa" elokuvantekijästä kirjoittajaksi. "Olen huomannut elokuvanteossa saman mitä Jörnkin. Jos on idea elokuvaan, rahoituksen saaminen sille voi kestää kolme vuotta. Mutta idean kirjoittaminen muistiin kestää kaksi minuuttia", hän sanoo.

Omien teostensa lisäksi Donnereilla on tekeillä myös yhteinen kirja. Se koostuu isän ja pojan välisestä kirjeenvaihdosta. Rafael Donner sanoo, että idea yhteisteokseen tuli häneltä.

Hän ei siis vaikuta pyristelevän pois isänsä varjosta.

"Ei siitä koskaan pääse pois. Se on turha kamppailu", Rafael Donner sanoo iloisesti.

"Kaikella on kontekstinsa ja Jörn on osa mun kontekstia. En voi taistella sitä vastaan."

Koska poika on joka tapauksessa suuntaamassa taiteilijaksi, jatkuuko Jörn Donnerin luova ura sitten hänen kauttaan? "Se jää nähtäväksi, mutta ei minun nähtäväkseni. Ihmiset kuolevat, ja Rafaelilla tulee varmasti olemaan yli 50 vuotta aikaa tehdä mitä haluaa kuulematta minua", Jörn Donner toteaa.

"Valitettavasti olen Jörnin poika ja persoonassani on samoja piirteitä kuin hänellä. Ne pakottavat tekemään tällaisia asioita: kirjoittamaan ja tulkitsemaan yhteiskuntaa. Valitsisin toisen uran jos pystyisin."

► **Perkele 2 – kuvia Suomesta ensi-illassa elokuvateatteri Orionissa 16.9. klo 18.30.** Jörn Donner on paikalla näytöksessä. Elokuva ei tule normaaliin teatterilevitykseen, mutta lisää erikoisnäytöksiä järjestetään syksyn aikana.

ilmoitti lopettamis päätöksensä vasta nyt, 73-vuotiaana.

Te Kanawa esiintyi maailman tärkeimmässä oopperataloissa ja kävi monesti myös Suomessa, viimeksi 2014.

Varsinainen supertähteyks alkoi, kun hän lauloi prinssi Charlesin ja prinsessa Dianan häissä vuonna 1981. Esityksen näki noin 600 miljoonaa ihmistä televisioistaan ympäri maailmaa. **HS**

Lue HS.fi:stä

Susanna Mälkin Sibelius ravisteli koko kroppaa

Helsingin kaupunginorkesterin ja Susanna Mälkin tulkinta Sibeliuksen toisesta sinfoniasta toi esiin täysin uusia kuulokuvia. Mälkki rikkoikin keski-ikäisen konsertissa esitystradition hukkaamalla mitään teoksen ytimestä, kirjoittaa kriitikko Annmari Salmela. Lue arvostelu verkosta: hs.fi/kulttuuri